

HJARTDAL OG GRANSHERAD
sparebank

**Kapitalkravforskriften
Basel II - Pilar 3**

Oppdatert mai 2013

Innholdsfortegnelse

1	BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER	3
2	RISIKO OG KAPITALSTYRING.....	4
2.1	STYRINGSSYSTEM	4
2.2	RAPPORTERING	5
2.3	OVERORDNEDE ØKONOMISKE HOVEDMÅL OG KAPITALSTRATEGI	5
2.4	FORUTSETNINGER SOM LIGGER TIL GRUNN FOR ICAAP-VURDERINGENE	5
3	BEREGNING AV KAPITALDEKNING (PILAR 1)	6
3.1	ANSVARLIG KAPITAL.....	6
3.2	OPPSUMMERING AV KAPITALKRAV	7
3.3	KREDITTRISIKO	7
3.4	MARKEDSRISIKO	10
3.5	OPERASJONELL RISIKO	12
4	VURDERING AV KAPITALBEHOV (PILAR 2).....	13
4.1	KREDITTRISIKO	13
4.2	KONSENTRASJONSRIKIKO	14
4.3	MARKEDSRISIKO	14
4.4	EIENDOMSRISIKO	14
4.5	FORRETNINGSRIKIKO	15
4.6	OMDØMME OG LIKVIDITETSRISIKO.....	15
4.7	STRATEGISK RISIKO	16
4.8	OPERASJONELL RISIKO	16
4.9	OPPSUMMERING KAPITALKRAV.....	17

1 BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER

Dagens krav til finansinstitusjonenes beregning av kapitaldekning, Basel II, ble innført i Norge fra 1. januar 2007. Regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS). Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Pilar 1

Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning og er en videreutvikling av det tidligere kapitaldekningsregelverket, Basel I. Det nye forslaget innebærer ingen endring i den grunnleggende konstruksjonen av kapitalkravet, som fortsatt blir 8 %, men det blir noen endringer i regelverket for hva som kan regnes som ansvarlig kapital og sammensetningen av denne. De store endringene gjelder beregningen av kapitalkravet for kredittrisiko og introduksjonen av et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko. Gjeldende krav til kapitaldekning for markedsrisiko berøres i mindre grad av det nye regelverket.

Pilar 2

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper. Bankene skal ha en prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå. I tillegg skal tilsynsmyndighetene gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier, samt overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynet har myndighet til å sette i verk passende tilsynsmessige tiltak om det ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen.

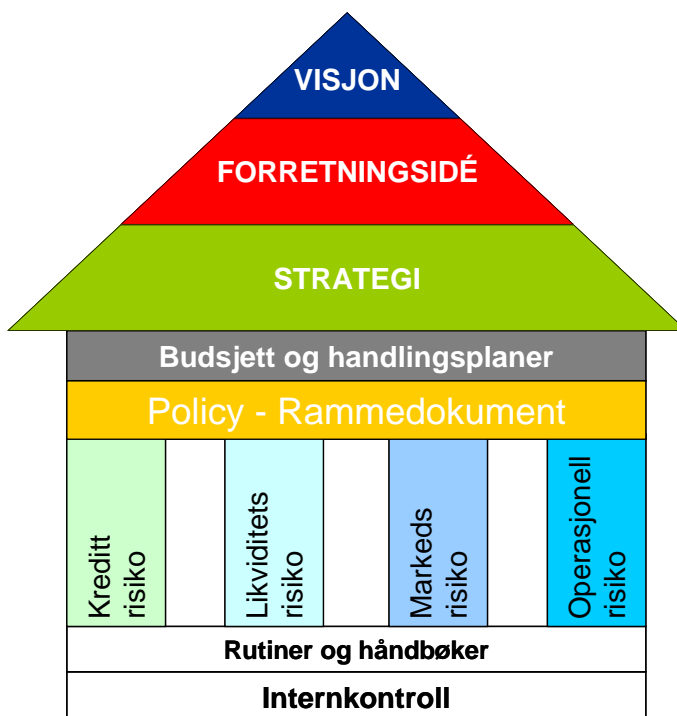
Pilar 3

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig når bankene i større grad kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet. Det er et regulatorisk krav at banken skal rapportere Pilar 3 informasjon i forbindelse med årsrapporteringen.

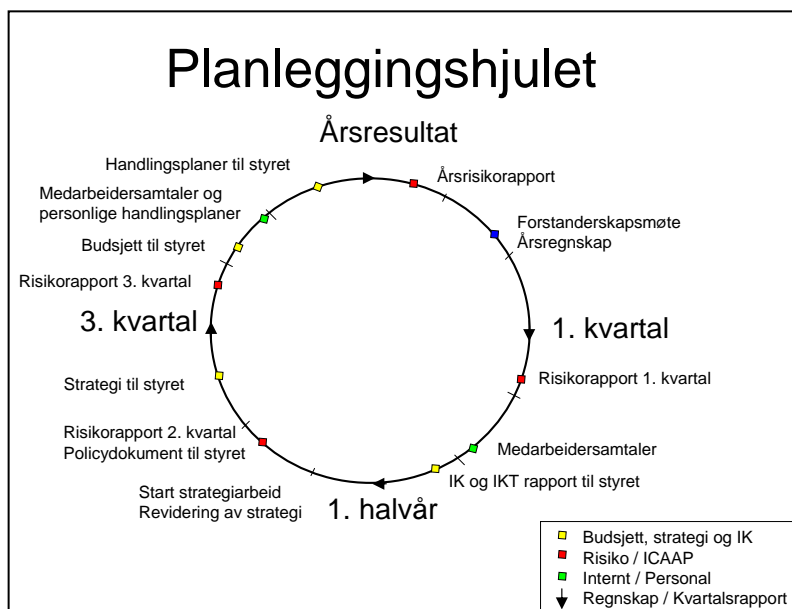
2 RISIKO OG KAPITALSTYRING

2.1 Styringssystem

Nedenfor er en skisse som viser hvordan bankens styringssystem er strukturert.

Vi har vektlagt å prøve å lage systemet så oversiktlig som mulig slik at ansatte kan bruke systemet i sitt daglige arbeid som veiledning og oppslagsverk. All dokumentasjon er derfor lagt ut på bankens interne nett slik at man ved å klikke på de ulike tekstene på figuren får tilgang til dokumentasjonen. En viktig del av styringssystemet er planleggingshjulet og årsplan for styret. Planleggingshjulet er en overordnet plan for de viktigste aktivitetene og rapporteringene som bankens styre og ledelse foretar seg i løpet av året. Dette er fremstilt som et hjul for å vise at de samme aktivitetene rullerer for hvert år.

2.2 Rapportering

Bankens risikostyring og internkontroll er satt i et godt system. Banken har avsatt et helt årsverk til internkontroll, og det utarbeides kvartalsvise kontrollplaner. Resultatene av kontrollen oppsummeres i kvartalsvise internkontrollrapporter som gjennomgås i oppfølgingsmøter med banksjef, avdelingsledere og revisor. Disse kontrollene omfatter alt fra kassetelling og kontoavstemminger til kontroll av verdipapirhandel og resultatoppgjør.

Den kvartalsvise risikoreporteringen som utarbeides til styret omfatter også de viktigste risikoområdene for banken og ivaretar behovet for styring og kontroll gjennom året. Bankens rammer innenfor ulike risikoområder er oppsummert i et rammedokument. Rapportering av kvartalsvise målinger opp mot rammedokumentet rapporteres til styret kvartalsvis i tillegg til en årlig rapport av internkontrollen til styret med uavhengig bekreftelse av eksterne revisorer.

2.3 Overordnede økonomiske hovedmål og kapitalstrategi

Langsiktige finansielle mål:

- Utlånsvekst på 3,6 %
- Driftsresultat på 26 mill
- Kapitaldekning over minimumskravet i ICAAP
- Andel utlån næring (inkl TBK) inntil 25 %

Hjartdal og Gransherad Sparebank er en selvstendig sparebank uten tradisjonelle eiere slik som aksjonærer eller grunnfondsbeveiere. I bankens strategi har styret derfor ikke eksplisitt uttrykt et avkastningsmål på egenkapitalen, slik som det er vanlig for børsnoterte selskaper. Imidlertid er styret av den oppfatning at det er viktig å ha en inntjening som holder følge med bankens vekst i utlån og forvaltningskapital for å opprettholde bankens soliditet.

2.4 Forutsetninger som ligger til grunn for ICAAP-vurderingene

Hjartdal og Gransherad Sparebank har 3 avdelinger lokalisert i tre kommuner: Hjartdal, Notodden og Kongsberg. Avdelingen på Kongsberg ble opprettet i 2006, og vi har ingen planer om å opprette nye avdelinger eller forretningsområder. Bankens videre vekst vil derfor skje med utgangspunkt i de tre avdelingene banken har i dag.

Banken har svært høy markedsandel i Hjartdal, mens markedsandelen i Notodden er rundt 40% og i Kongsberg ca. 3-4 %. Vi forventer derfor lav vekst i Hjartdal, moderat vekst i Notodden og noe høyere vekst i privatmarkedet i Kongsberg.

For å gjøre banken mindre sårbar i forhold til rentemargin har vi siden 2003 jobbet aktivt med salg av provisjonsbaserte produkter. Provisjonsinntektene spesielt fra boligkreditt og forsikring, utgjør en vesentlig del av bankens inntekter.

Styret er av den oppfatning at man er godt posisjonert for videre vekst gjennom eksisterende lokalisering. Styret forventer derfor en forsvarlig og lønnsom vekst slik at banken kan opprettholde både inntjening og soliditet.

For å vurdere finansielle konsekvenser av de mål og valg som fattes i forbindelse med strategiarbeidet, bruker banken en modell utarbeidet av Eika VIS. Modellen er gjennomgått med

styret i forbindelse med ICAAP behandlingen. Modellen er enkel, men omfatter slik styret ser det, sentrale økonomiske sammenhenger og nøkkeltall som er viktige for å vurdere finansiell utvikling.

3 BEREGNING AV KAPITALDEKNING (PILAR 1)

3.1 Ansvarlig Kapital

Tabellen nedenfor gir opplysninger om ansvarligkapital, herunder kjernekapital.

Ansvarlig Kapital pr 31.12.12

Sparebankens/foreningens fond, herunder grunnfond	204.628
Gavefond	100
Sum balanseført egenkapital	204.728
Fondsobligasjoner	20.000
Bokført goodwill og andre immaterielle eiendeler	0
Utsatt skattefordel	0
Overfinansering av pensjonsforpliktelser	-2.961
Sum kjernekapital	221.767
Tilleggskapital	0
Sum tilleggskapital	0
Fradrag i kjernekapitalen	-14.220
Fradrag i tilleggskapitalen	0
Netto ansvarlig kapital	207.547

Fondsobligasjoner

Banken har utstedt evigvarende fondsobligasjoner på kr. 20 mill. I henhold til reglene i kapitaldekningsforskriften er disse medregnet både i ansvarlig kapital og kjernekapital fordi fondsobligasjonene utgjør mindre enn 15 % av total kjernekapital.

3.2 Oppsummering av kapitalkrav

Oppsummering av minimumskravet til ansvarlig kapital fordelt på ulike risikotyper

Kategori/underkategori	Minimumskrav til ansvarlig kapital
Kredittrisiko etter standardmetoden	95.825
Motpartsrisiko etter del V	-
Kredittrisiko ved verdipapirisering	-
Posisjonsrisiko	-
Motpartsrisiko i handelsporteføljen	-
Motpartsrisiko utenfor handelsporteføljen	-
Oppgjørrisiko	-
Valutarisiko	-
Vareisiko	-
Operasjonell risiko (basismetoden)	9.162
Fradrag	(1.841)
SUM	103.146
Kapitaldekning (%)	16,10 %
Kjernekapitaldekning (%)	16,10 %

Hjartdal og Gransherad Sparebank hadde ved utgangen av 2012 en kapitaldekning på 16,1 %. Kjernekapitaldekningen var også 16,1 %. Banken har lagt vekt på at bankens egen inntjening skal klare å gi tilstrekkelig egenkapital til den veksten banken har. Det har derfor vært en bevisst strategi å ikke vokse for fort, og å ta utlånsveksten i Kongsberg i hovedsak gjennom Eika Boligkreditt. Strategien har ført til at banken har en høy innskuddsdekning og en fornuftig rentemargin. Styret er av den oppfatning at bankens soliditet er forsvarlig sett i forhold til virksomhetens størrelse og risikoprofil.

3.3 Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes at bankens kunder ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser overfor banken.

Banken opererer i et marked med relativt små konjunktursvingninger. Det har vi sett gjennom historien at boligpriser og arbeidsledighet er nokså stabile i perioder da det oppleves store svingninger for eksempel i de store byene. Dette er et viktig forhold som er med på å redusere bankens kredittrisiko. I 2006 etablerte banken et avdelingskontor på Kongsberg. Foreløpig utgjør utlånene i Kongsberg en liten del av bankens totale utlån, men Kongsberg er en kommune som nok vil oppleve større svingninger enn bankens opprinnelige hjemmemarked i Hjartdal og Notodden. Dette sammen med vekst i utlån til utflyttede kunder i Oslo-området vil på sikt gi banken en høyere kredittrisiko innenfor personmarkedet.

Historisk sett er det utlån til næringsliv som er beheftet med størst usikkerhet. Andelen utlån til næringsliv, på egen balanse, lå på ca 28 % ved årsskifte. Den lave næringslivsandelen gjør at bankens kredittrisiko er moderat.

Styring og kontroll av kredittrisiko gjøres primært gjennom bankens klassifiseringssystem. Det er utarbeidet egne rutiner og retningslinjer for klassifiseringen av kundene. Disse er integrert i klassifiseringssystemet. Systemet klassifiserer etter akkumulerte risikoklasser fra A til E, hvor A er lav risiko og E er høy risiko.

Utlån og garantier på både person- og bedriftsmarkedet klassifiseres ved etablering og ved engasjementsendringer. Alle næringslån skal klassifiseres minimum årlig. Klassifisering av boliglån gjøres ved hver vurdering av panteobjektet eller minimum hvert 3. år.

Vurderingene knyttet til klassifiseringen er ulik avhengig av om det er nærings- eller personkunder. Banken deler derfor opp sin utlånsportefølje i næringslån og privatlån når det gjelder vurdering av risiko.

I klassifiseringssystemet for privatkunder vektlegges 3 dimensjoner. Engasjementene vurderes etter sikkerhet (50%), betalingsevne (30%) og andre faktorer (20%).

I klassifiseringssystemet for næringslivsengasjement vektlegges 3 dimensjoner. Engasjementene vurderes etter økonomi (45%), sikkerhet (35%) og andre faktorer (20%).

For risikoklasse A, B og C vil forventede tap i forhold til renteinntektene være marginale. Under risikoklasse D og E er sannsynligheten for tap noe større, men forventes å være betydelig mindre enn gruppens renteinntekter.

Risiko og kapitalkrav

Minimumskravet til ansvarlig kapital fordelt på engasjementskategorier og underkategorier

Kategori/underkategori	Minimumskrav til ansvarlig kapital
STANDARDMETODEN	
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale	47
Offentlig eide foretak	0
Multilaterale utviklingsbanker	0
Internasjonale organisasjoner	0
Institusjoner	4.015
Foretak	16.373
Massemarked	0
Pansikret eiendom	63.851
Obligasjoner med fortrinnsrett	890
Andeler i verdipapirfond	63
Øvrige engasjementer	9.287
Forfalte engasjementer	1.299
Total	95.825

I resultatregnskapet består tap på utlån og garantier av konstaterte tap etter fradrag for inngang på tidligere avskrevne fordringer. Tapet vurderes og føres etter Finanstilsynets utlånsforskrift av 21. desember 2004 og etter reglene for god regnskapsskikk.

Engasjement:

Engasjement defineres som garantier, utlån innbefattet opptjente, men ikke betalte renter, gebyrer og provisjoner og ubenyttede trekkrettigheter.

Tapsutsatte lån:

Tapsutsatte lån er lån som ikke er misligholdt, men hvor kundens økonomiske situasjon innebærer en overveiende sannsynlighet for at et tap vil materialisere seg på et senere tidspunkt. Renter på slike lån løper som normalt.

Mislighold:

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalt termin innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på innskuddskonti og ramme kreditter ikke er dekket innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Konstaterte tap:

Tap regnes som konstatert ved stadfestet akkord eller konkurs, ved at utleggsforretninger ikke har ført fram, ved rettskraftig dom eller for øvrig ved at banken har gitt avkall på hele eller deler av engasjementet eller at engasjementet ut fra andre forhold vurderes som tapt av banken.

Individuelle nedskrivninger på utlån:

Dette er avsetninger til dekning av påregnelige tap på engasjementer som er identifisert som tapsutsatte på balansedagen.

Nedskrivninger av grupper på utlån:

Disse skal dekke tap som ut fra forhold, som foreligger på balansedagen, må antas å komme i tillegg til tap som er identifisert og beregnet på enkeltkunder. Etter gjennomgang av de klassifiserte engasjementer er det styrets vurdering at nedskrivningen på grupper av utlån er tilstrekkelig.

Friskmelding:

Friskmelding av lån med individuelle nedskrivninger skjer når dette er brakt i orden ved at gjeldende betalingsplan er fulgt og engasjementet ikke lenger er tapsutsatt. For å sikre at friskmeldingen er reell skal det normalt gå seks måneder fra engasjementet er ordnet til friskmelding skjer, samtidig som man har forventninger om at kunden også fremover vil følge den avtalte betalingsplan.

Samlet engasjementsbeløp etter eventuell nedskrivning og uten hensyn til eventuell sikkerhetsstillelse

Eksponeeringskategori	31.12.2012
Stat	33.534
Institusjoner	67.034
Foretak	401.370
Massemarked	0
Eiendoms pant	1.582.532
Øvrige engasjement	165.505
Forfalte engasjement	14.426
Totalt	2.264.401

Engasjementbeløp for hver engasjementstype fordelt på geografiske områder

Eksponeeringskategori	Telemark	Buskerud	Oslo og Akershus	Resten av landet
Stat	33.534	0	0	0
Institusjon	14.020	0	53.015	0
Foretak	349.631	22.471	25.483	3.785
Massemarked	0	0	0	0
Eiendoms pant	1.170.689	234.479	119.789	57.576
Øvrige engasjement	132.404	19.006	8.151	5.944
Forfalte eng	13.128	1.268	2	29
	1.713.406	277.224	206.439	67.333

Engasjementsbeløp for hvert engasjementstype fordelt på bransjer

Eksponeeringskategori	Landbruk	Handel	Eiendom	Andre næringer
Stat	0	0	0	33.534
Institusjoner	0	0	0	67.034
Foretak	5.892	65.235	121.358	208.885
Massemarked	0	0	0	(0)
Eiendoms pant	12.399	6.855	155.259	1.408.019
Øvrige engasjement	0	0	0	165.505
Forfalte engasjement	0	148	108	14.170
Totalt	18.291	72.238	276.725	1.897.147

Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt etter gjestående løpetid

Engasjementstyper	<1 år	1-5 år	5-10 år
Stat	33.534	0	0
Institusjoner	12.035	53.582	1.418
Foretak	163.257	40.690	197.423
Massemarked	0	0	0
Pantsikret eiendom	165.554	104.140	1.312.838
Øvrige engasjementer	37.309	32.129	96.067
Forfalte engasjementer	1.081	602	12.742
Sum	412.771	231.144	1.620.487

Avstemming av endringer i henholdsvis verdiendringer og nedskrivninger for engasjementer med verdifall

Type verdiendring og nedskrivninger	Inngående balanse	Beløp ført mot nedskrivninger	Beløp som avsettes til eller tilbakeføres fra anslått tap	Utgående balanser
Individuelle nedskrivninger	5.035	0	-1.410	3.625
Gruppenedskrivninger	8.461	338		8.799
Sum	13.496	338	-1.410	12.424

3.4 Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for resultatendringer som følge av endringer i markedspriser, og består for vår bank av kursrisiko og renterisiko. Bankens strategi er å ha lav eksponering i verdipapirmarkedet. Den største markedsrisikoen for oss ligger derfor i rentesvingninger.

For å redusere bankens markedsrisiko, er styret av den oppfatning at man skal tilstrebe samme løpetid på eiendeler som på forpliktelser. Bankvirksomhet har normalt svært kort løpetid, målt ved durasjon, ettersom innskudds- og utlånsrenter kan endres med kun 6 ukers varsel. I tillegg endres betingelser på bankens obligasjonsgjeld hver 3 måned ettersom de prises med utgangspunkt i 3 måneders NIBOR.

Banken skal til enhver tid ha kontroll på risikoen knyttet til verdipapirer, gjennom gode systemer og rutiner for oppfølging av verdipapirmarkedet og verdipapirhandelen. Banken skal ha en lav risikoprofil når det gjelder verdipapirer.

Renterisiko

Renterisikoen er risikoen for banken får tap på grunn av renteutviklingen i markedet. Dette vil få utslag hvis banken ikke klarer å tilpasse seg endringer i markedsrenten hurtig nok. Markedsrentene vil påvirke utlånsrenter, innskuddsrenter, innlånsrenter og avkastning på rentebærende papirer – som f.eks obligasjoner.

Utlånsrenter og innskuddsrenter skal i hovedsak være flytende, slik at renterisiko minimeres. Fastrentelån og fastrenteinnskudd skal i all hovedsak sikres ved hjelp av sikringsinstrumenter (f.eks renteswap). Innlån til banken skal være basert på flytende rente med 3 måneders binding. Renterisikoen på obligasjoner skal være lav og skal sikres gjennom at hovedvekten av obligasjonene har korte intervall mellom rentejusteringene.

Banken skal til enhver tid ha kontroll på renterisikoen, gjennom gode systemer og rutiner for oppfølging.

Banken skal ha en lav risikoprofil når det gjelder renterisiko.

Valutarisiko

Valutarisiko er risikoen for at banken får tap som skyldes svingninger i valutakurser. Hjartdal og Gransherad Sparebank har i likhet med sammenlignbare banker lite valuta i sin balanse. Den beholdningen av utenlandske valuta som finnes er for å dekke kunders behov for reisevaluta.

Banken skal ha en lav risikoprofil når det gjelder valutarisiko. Banken skal ikke uten styrets godkjenning drive aktiv valutahandel, men kun innenfor ordinær forretningsdrift.

Uavhengig kontroll

Bankens system for styring og kontroll av markedsrisiko skal årlig evalueres av ekstern revisjon. Rapporter fra uavhengige kontrollfunksjoner skal behandles av styret.

Stresstester

Banken skal benytte stresstester på markedsrisikoområdet.

Følgende prinsipper ligger til grunn:

- Sårbarhet overfor uvanlige markedsforhold skal måles, herunder situasjoner hvor sentrale forutsetninger i den løpende risikomålingen bryter sammen.
- Alle vesentlige risikoområder skal dekkes. Det skal utarbeides ”worst case” scenarioer for markedsrisikoområdet.
- Banken skal regelmessig revidere utformingen av stresstestene og de forutsetningene som er lagt til grunn.

Vurderingen av stresscenariet tar utgangspunkt i følgende verdiendringer i aksje og rentemarkedene:

- Et fall i aksjemarkedene på 30 prosent
- Et parallelt skift i rentekurven på 2 prosentpoeng

Banken beregner ikke kapitalkrav som følge av markedsrisiko i henhold til Pilar 1.

Markedsrisiko – motpartsrisiko ved derivater mv

Motpartsrisiko er risiko bankens motpart i transaksjoner ikke klarer å gjøre opp for seg.

Banken har rentebytte avtaler knyttet til noen kundelån på fastrente. Alle disse avtalene har Nordea som motpart.

Markedsrisiko – Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen

Oversikt over bokført verdi og virkelig verdi, gevinster og tap

Bokført verdi	Virkelig verdi	Samlede realiserte gevinster eller tap	Urealiserte gevinster eller tap	Beløp medregnet i kjernekapital eller tilleggskapital
39.199	39.199	0	(83)	0

Oversikt over type og verdi av børsnoterte aksjer, unoterte aksjer i diversifiserte porteføljer og andre engasjementer

Type	Verdi
Fondsandeler	459
Anleggsaksjer	38.401
Aksjer i tilknyttet selskap	339
Sum	39.199

Hjartdal og Gransherad Sparebank har i tillegg investeringer i sertifikater og obligasjoner med flytende rente. Ved utgangen av 2012 var porteføljen på 175 millioner kroner. Porteføljen forvaltes av Terra Forvaltning og har svært begrenset risiko.

3.5 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko og tapskilder som ligger i den løpende drift av banken, for eksempel gjennom svikt i systemer og rutiner, kompetansesvikt eller feil fra leverandører, ansatte etc. Banken har utarbeidet rutinebeskrivelser, fullmactsstrukturer mv. Dette sammen med veldefinerte og klare ansvarsforhold er tiltak som reduserer den operasjonelle risikoen.

Kapitalkravet for operasjonell risiko under Pilar I er beregnet som 15% av et beregningsgrunnlag som er bankens gjennomsnittlige inntekt siste 3 år.

4 VURDERING AV KAPITALBEHOV (PILAR 2)

Beregningene av kapitalkrav under Pilar II er gjengitt for hver risikotype nedenfor:

4.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes at bankens kunder ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser overfor banken.

Banken opererer i et marked med relativt små konjunktursvingninger. Det har vi sett gjennom historien at boligpriser og arbeidsledighet er nokså stabile i perioder da det oppleves store svingninger for eksempel i de store byene. Dette er et viktig forhold som er med på å redusere bankens kredittrisiko. I 2006 etablerte banken et avdelingskontor på Kongsberg. Foreløpig utgjør utlånene i Kongsberg en liten del av bankens totale utlån, men Kongsberg er en kommune som nok vil oppleve større svingninger enn bankens opprinnelige hjemmemarked i Hjartdal og Notodden. Dette sammen med vekst i utlån til utflyttede kunder i Oslo-området vil på sikt gi banken en høyere kredittrisiko innenfor personmarkedet.

Historisk sett er det utlån til næringsliv som er beheftet med størst usikkerhet. Andelen utlån til næringsliv lå på ca. 28 % ved årsskifte. Den lave næringslivsandelen gjør i seg selv at banken har moderat risikoeksponering.

Banken har hatt en utlånsvekst på 8,7 % siste året. I kronebeløp utgjør dette 163 MNOK. Veksten har kommet på henholdsvis:

- Bedriftskunder – økning på 82,3 MNOK
- Privatkunder – økning på 81,1 MNOK

Økningen i 2012 er høyere enn året før, og høyere enn planlagt. Økningen på BM er omtrent som planlagt, mens økningen på PM er større enn planlagt. Selv om banken har brukt Eika Boligkreditt aktivt har økningen på egen bok blitt relativt stor. Kapitalkravet innenfor kredittområdet vokser som følge av volumvekst.

Vi har valgt å bruke en forenklet modell for beregning av kapitalbehov etter pilar 2.

Dette gjøres ved å vurdere bankens utlånsportefølje opp mot en gjennomsnittlig portefølje for en norsk bank. Som støtte til vurderingen er det satt opp noen kvantitative indikatorer hvor vi har tatt stilling til vårt nivå i forhold til snittet av norske banker. Der hvor vi har vurdert at banken totalt sett har en høyere risiko enn snittet, er dette kvantifiseres i form av et kapitalbehov utover beregningen i pilar 1.

Kvantitativt har vi vurdert at bankens utlånsvekst i 2012 er høyere enn gjennomsnittet av norske banker, 8,7 % mot 7 % kredittvekst. Sammen med andel gjenværende PM-lån i egen balanse og vurderingen av om 35 % risikovekt er tilstrekkelig har vi lagt inn et økt kapitalbehov. En reduksjon i boligprisen på 12,5 % eller at beregningsgrunnlaget for boliglån (35 % vekt) endres fra en belåningsgrad på 80 % til 70 %, vil medføre et økt kapitalbehov på MNOK 9,0.

Kvalitativt vurderes bankens risikoreduserende tiltak totalt sett som gode og tett opp til snittet av en gjennomsnittlig norsk bank. Målemetoder for risiko og oppfølging vil bli vesentlig forbedret ved innføring av nytt risikoklassifiseringssystem i 2013. Svakheter i dagens risikoklassifiseringssystem gjør at klassene D og E (høy risiko) på BM vektes til 150 % (100 % i pilar 1) som gir et økt kapitalbehov på MNOK 4,0.

4.2 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er beregnet som summen av individuell konsentrasjon, bransjekonsentrasjon og regional konsentrasjon. Bankens 1000 største engasjement er brukt som grunnlag for beregning av individuell konsentrasjon. Både kundelån og bankens likviditetsportefølje er tatt med i beregningen. Bransjekonsentrasjon er beregnet ut fra bankens eksponering i de 10 største bransjene banker er eksponert mot. I tillegg er det beregnet en regional konsentrasjon ut fra forutsetningen om at banken har mange små aktører innenfor mange bransjer, og at over 80% av eksponeringen er i bankens hjemmemarked.

Oppsummert ser årets beregning av konsentrasjonsrisiko slik ut:

Kapitalbehov individuell konsentrasjon	3,8
Kapitalbehov bransjekonsentrasjon	1,3
Kapitalbehov regional konsentrasjon	9,4
Sum kapitalbehov for konsentrasjonsrisiko	14,5

4.3 Markedsrisiko

I beregningen av markedsrisikoen i bankens likviditetsportefølje er det hensyntatt endringer i kredittspreader, endringer i rentenivå, endringer i aksjeverdier og endringer i valutakurser.

Banken har en strategi som sier at vi skal ha en lav eksponering i verdipapirmarkedet. Obligasjonsporteføljen forvaltes av Eika Kapitalforvaltning innenfor et konservativt mandat.

Banken har en lav renterisiko på grunn av liten eksponering i fastrente.

Banken har en lav valutarisiko, og er ikke eksponert i valuta utover kontantbeholdningen i bankens kassefunksjon.

Banken har hatt en ramme på 5 mill for handelsportefølje. I forbindelse med ICAAP arbeidet i år anbefaler vi at rammen fjernes slik at vi ikke trenger å sette av kapital til dette. Rammen har ikke vært i bruk de siste årene.

Oppsummert ser årets beregning av markedsrisiko slik ut:

Kapitalkrav som følge av endring i kredittspreader	(0,1)
Kapitalkrav som følge av endringer i rentenivå	6,0
Kapitalkrav som følge av endring i verdi på aksjer	1,4
Kapitalkrav som følge av endring i valutaverdi	3,4
Sum kapitalkrav fra markedsrisiko	10,7
Fradrag for kredittrisiko i pilar 1 for verdipapirer	5,0
Markedsrisiko i pilar 2 som et tillegg til pilar 1	5,7

4.4 Eiendomsrisiko

Banken har 3 eiendommer med relativt lav bokført verdi i forhold til markedsverdi. Kapitalbehov er beregnet ut fra et verdifall på eiendommene på 30%. Fratrullet eiendomsrisiko i Pilar1 gir dette ikke grunnlag for ekstra kapitalbehov innenfor eiendomsrisiko.

ICAAP Eiendomspris risiko	0,3
Fradrag for kredittrisiko i pilar 1 for eiendom	0,6
Tillegg for eiendomsprisrisiko i pilar 2	0,0

4.5 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeferd.

Den mest sentrale forretningsrisikoen antas å være uventede varige endringer i inntekstnivået som følge av marginendringer på utlån og innskudd samt reduksjoner i bankens andre inntekter. Slike endringer kan være et resultat av endret konkurranse, endringer i konjunkturer, endret kundeferd eller demografiske forhold. Nåverdien av varige endringer i inntekstnivå vil kunne beregnes til betydelige beløp. Slike endringer vil imidlertid måtte antas å resultere i strategiske tilpasninger eller strukturelle endringer. Det vil derfor ikke være riktig å beregne kapitalbehovet over en uendelig horisont, og det er lagt opp til å beregne behovet for en begrenset periode. Antall år som benyttes som grunnlag i beregningen fastsettes i forhold til hvor mange år banken trenger for å gjøre nødvendige tilpasninger på kostnads- eller inntektssiden.

I tillegg til effekten av endringer i inntekstnivå gjøres det en beregning av kostnader knyttet til nedbemanning (sluttpakker) samt kostnader knyttet til å erstatte kompetanse som følge av organiserte oppsigelser fra ansatte.

Kapitalbehov på grunn av endringer i marginer	13,6
Kapitalbehov på grunn av endringer i andre inntekter	1,8
Kapitalbehov på grunn av nedbemanning	1,5
Kapitalbehov på grunn av organiserte oppsigelser	1,2
Kapitalbehov på grunn av andre kostnader	1,0
ICAAP Forretningsrisiko	19,1

4.6 Omdømme og likviditetsrisiko

Omdømmerisiko er risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, eiere og myndigheter. Tillitskrisen kan ramme egen bank eller allianse.

Svikt i omdømme vil ofte føre til likviditetsproblemer. I beregningene i modellen ser man kun på risiko for kostnadsøkninger som følge av at en bank ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økning i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger. Risikoen for at banken kan bli satt under administrasjon eller gå konkurs dersom likviditetssituasjonen blir uholdbar inngår ikke i denne vurdering.

I modellen er det tilrettelagt for å beregne ekstraomkostninger både knyttet til marginfall på innskudd og utlån, til økt pris på funding og til tap ved hastesalg av deler av likviditetsporteføljen. Det kan også spesifiseres andre tap som kan oppstå på grunn av svikt i omdømme. Eksempler på dette kan være bortfall av inntekter fra for eksempel fra forsikring eller andre områder pga tap av omdømme fra produktleverandør.

I modellen beregnes resultatsvekkelsen for en begrenset periode. Etter dette er det forutsatt at omdømmekrisen har gitt seg slik at marginene normaliseres.

Kapitalbehov på grunn av redusert margin på kundeinnskudd og utlån	6,9
Kapitalbehov på grunn av økt pris på funding ved fornyelse	4,9
Kapitalbehov på grunn av verdifall på likviditetsbeholdning ved hurtig realisering	0,4
Sum ICAAP Omdømme/likviditesrisiko (kapitalbehovet)	12,2

4.7 Strategisk risiko

Med strategisk risiko menes risiko for uventede tap eller sviktende inntjening knyttet til strategiske valg som vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. Dette aktualiserer behovet for å se fremover og sikre seg nødvendig kapital i forbindelse med igangsatte og planlagte aktiviteter.

I modellen fokuseres det på bankens tilknytning til Eika-alliansen, og kapitalbehovet beregnes som økte kostnader knyttet til at alliansen ikke fungerer som forutsatt. Vi har spesifisert et anslag på omfanget av slike kostnader. Videre har vi vurdert andre relevante områder av strategisk karakter.

Kapitalbehov for kostnader ved bytte av allianse	11,0
Kapitalbehov for andre kostnader	4,5
ICAAP strategisk risiko	15,5

4.8 Operasjonell risiko

I pilar 1 beregnes det et krav til ansvarlig kapital for å dekke bankens operasjonelle risiko. Banken beregner dette kravet etter den enkleste beregningsmetoden (basismetoden) i kapitalkravsforskriftens § 42. Beregningsgrunnlaget er 15 % av de årlige inntektene målt som et snitt over de siste 3 år.

Banken skal vurdere om denne beregningen er tilstrekkelig, eller om skal beregnes et økt kapitalbehov i pilar 2.

Siden finanssektoren generelt ikke har kommet langt i å benytte kvantitative beregningsmodeller for hvor mye egenkapital banken bør ha for operasjonell risiko, må banken bygge på en skjønnsmessig vurdering. Spørsmålet blir om banken har større risiko enn andre banker. Det er vår vurdering at banken har et velfungerende internkontrollsystem, men banken er liten og har derfor begrensede muligheter til god arbeidsdeling og spesialisering slik de større bankene har.

Bankens skjønnsmessige vurdering av behov for tilleggs kapital:	4,0
Bankens operasjonelle risiko etter Pilar 1	9,2
ICAAP operasjonell risiko	13,2

4.9 Oppsummering kapitalkrav

Totalt gir Pilar II beregningene et kapitalbehov for banken vår på kr. 81,1 mill eller 6,3 %. Til sammenligning ga fjorårets beregning kr. 81,4 mill eller 6,8 %. Det er litt vanskelig å foreta direkte sammenligning siden modellen er en litt annen i år, men nedenfor er en oppsummering av beregnet kapitalbehov

Mill. kr.	Minstekrav Pilar 1	ICAAP per 31.12.2012
"Kredittrisiko" - utlånsporteføljen	88,3	88,3
"Kredittrisiko" - verdipapirporteføljen	5,0	5,0
"Kredittrisiko" - eiendommer	0,6	0,6
Totalt - "kredittrisiko"	94,0	94,0
Kredittrisiko - utlånsporteføljen - pilar 2 tillegg	<i>Forenklet modell --></i>	13,0
Konsentrasjonsrisiko		14,5
Markedsrisiko bankportefølje - pilar 2 tillegg		5,7
Eiendomsrisiko - pilar 2 tillegg		0,0
Markedsrisiko handelsporteføljen	0,0	0,0
Forretningsrisiko		19,1
Likviditet/omdømmerisiko		12,2
Strategisk risiko		15,5
Operasjonell risiko	9,2	13,2
Sum kapitalbehov før diversifisering		187,1
Diversifisering		0,0
Sum Kapitalbehov		187,1
Sum minstekrav til kapital pilar 1 (8 %)	103,1	
Sum kapitaldekningsgrunnlag pilar 1	1.289,3	
Faktisk ansvarlig kapital	207,7	
Kapitaldekning	16,1 %	
Kapitalbehov i % av pilar 1 grunnlag		14,5 %
Buffer i % (i form av ansvarlig kapital)		1,6 %
Herav i form av ren kjernekapital		1,6 %
Buffer i mill kr (i form av ansvarlig kapital)		20,5
Herav i form av ren kjernekapital		20,5

Kapitalbehov og buffer i mill kr

